

TRAGICKÝ SILVESTR 2005

KONEC ROKU 2005 A VE SLOVENSKÝCH HORÁCH PANUJE PRAVÉ ZIMNÍ POČASÍ. UŽ OD ZAČÁTKU PROSINCE TEPLoty NEZŘÍDKA A HLUBOKO KLESAJÍ POD BOD MRAZU. KAŽDÝM PROSINCOVÝM DNEM PŘIBÝVÁ SNĚHU. KONCEM ROKU NA HORÁCH LEŽELY DOBRÉ 2 METRY SNĚHU. ZIMA JAK SE PATŘÍ.

TEXT: MAREK BISKUPIČ, MILAN LIZUCH, STŘEDISKO LAVINOVÉ PREVENČE

29. prosince přichází Petr, Zdeněk, Vlasta, Jana, Štěpán, Jan, Luboš a Petr na Zverovku do Západních Tater. Seznámili se minulé léto, kdy spolu vystoupili na Elbrus. Už dříve se dohodli, že stráví Silvestr v bivaku v horách. Kvůli poruše auta přijeli na Zverovku až pozdě po obědě. Jejich cíl byl jasný. Dosáhnout hřebenu Západních Tater na sněžnicích. Hned po příjezdu do lyžařského centra Zverovka Spálená se vydávají letním chodníkem vedoucím po sjezdovce. Asi po 500

metrech chodník odbočuje do Spáleného žlabu. Žlabu, který začíná na Předním Salatíně a vyúsťuje na místo, kde se setkává sjezdovka č. 2 a 3. Spálený žlab je ideálním místem pro laviny. Nahoře je široké sběrné území s travnatým podkladem. V dolní polovině se žlab zužuje. Laviny na své cestě dolů žlabem nezřídka seberou s sebou strom případně větší kus lesa. Kvůli bezpečnosti lyžařského střediska jsou laviny v průběhu zimy uvolňovány uměle pomocí

výbušnin. V případě, že není možný odstřel, sjezdovka zůstává uzavřena.

Osmičlenná skupina vystupuje nahoru žlabem. Po chvíli ji zastihne tma. Staví si stany na svážnici jdoucí napříč Spáleným žlabem. Přímo v lavinové dráze. Počasí je pod psa. Nárazový stokilometrový vítr, velké množství nového sněhu. Mobilem kontrolují lavinovou situaci. Na tento den Středisko lavinové prevence udává 3. stupeň s upozorněním, že je možný samovolný výskyt menších a středně velkých lavin na svazích s travnatým podkladem. Druhý den ráno (30. prosince) i přes velmi špatné

počasí se vydávají Spálením žlabem na hřeben Brestové. Tou samou trasou se vrací zpět do svého stanového tábora. Mezitím se nárazový vítr mírně utišil, avšak počasí je špatné. Mlha, vítr, malá viditelnost a přibýlo i množství nového sněhu. Lavinová situace se změnila. Platil již 4. stupeň z 5dílné mezinárodní stupnice. Lavinová prevence předpokládala samovolný výskyt středních a velkých lavin, které mohly zasáhnout údolní cesty. Horská záchranná služba nedoporučovala pohyb ve vysokohorském terénu a ani vstup do vysokohorských dolin. O tomto všem však skupina nevěděla. Svými dvěma lopatami si vykopali sněhem zasypané stany a uložili se do svých spacáků. V noci se ze špatného počasí stalo ještě horší. Nárazový vítr dosahoval síly víchřice a převíval nově napadlý sníh. Nikdo ze skupiny nemohl pořádně usnout. Stany jim dávali pocit falešného bezpečí. O půl šesté se z vrcholu Předního Salatína utrhlá sněhová deska široká 250 metrů. Deska se rozbíjí na menší kusy a valí se dolů Spáleným žlabem na nic netušící skupinu turistů. Lavina zasahuje stanový tábor v plné síle. Stany láme jako kdyby byly z papíru. Skupina kamarádů se ocitá přímo v sevření laviny. Zabaleni ve spacácích a neschopní pohybu. Lavina z nich strhává i poslední kusy šatstva. Štěštěna si vybírá Luboše. On jediný je částečně zasypaný a celý promrzlý se ocitá na laviništi. Lavina zastavila až na sjezdovce. Odtud Luboš utíká pro pomoc. V údolní stanici probouzí bufetéra. Bere si od něj lopatu a běží zpět na laviniště hledat své kamarády. Kope u zbytků svého stanu. Podaří se mu najít nohu svého kamaráda Petra. Mezitím přicházejí zaměstnanci lanovky a pomáhají vykopat Petra ze zbytků stanu. Za chvíli se jim podaří najít i Jana. Oba jsou 1,5 m pod sněhem. I přes veškerou snahu a okamžitou resuscitaci Janu a Petrovi už není pomoci.

Silvestrovský den se začal tragicky. Rudo, horský záchrannář, přebírá od bufetáře zprávu o neštěstí. Okamžitě organizuje záchrannou akci. Zasypaní neměli vyhledávací přístroje. Jejich jedinou šancí jsou lavinová a pátrací psi. Proto Rudo v první řadě svolává psůvody. Psi se hned po příchodu na laviniště dávají do práce. Vrtulník postupně přiváží více psůvody a také i lékaře. Šance na přežití se s každou vteřinou snižují. V myslech záchrannářů koluje otázka. Co když? Co když je někdo ze zasypaných přeci ještě naživu? Záchrannáři bojují ze všech sil. Pohyb na laviništi není jednoduchý, počasí špatné.

V blízkosti laviniště jsou tři vrtulníky a lékař, pro případ, že by někdo ze zasypaných potřeboval okamžitou první pomoc a rychlý převoz do nemocnice.

Krátce po půl desáté dobrovolní záchrannáři nacházejí Štěpána. Je jen částečně zasypaný. Tlaková vlna laviny ho zaklínila mezi dva stromy. Pomoci

FOTO: ŠLIP JASNA

FOTO: ŠLIP JASNA

se mu už nedalo. Krátce nato Rudův pes hlásí zasypaného. Z půl metrové hloubky vykopávají Petra. Bohužel Petr nejeví známky života a lékař musí smutně konstatovat smrt.

Družstvo se sondami se pomalu pohybuje laviništěm. Monotónní povely se dokola opakují Vpřed! Vpich! Každý případný zásah třeba prověřit. Gabo cítí, že sonda má jiný odpor. Svolává ostatní záchrannáře. Společně skoro z dvoumetrové hloubky vykopávají Zdeňka. Za 5 minut nato pes profesionálního psůvody Dušana ze Západních Tater ohlásí dalšího zasypaného. Jana je zasypaná "jen" v půlmetrové hloubce. Ale očividné a těžké mechanické poranění jí nedávají žádné šance na přežití. Krátce před jedenáctou Štefanův pes hlásí posledního zasypaného. Dva metry sněhu Vlastovi nedali nejmenší šanci.

Zatím co mnoho lidí se těšilo na příchod nového roku, Silvestr na Zverovce se nesl ve znamení tragédie. I přes nesmírnou snahu záchrannářů si lavina vyžádala sedm lidských životů. Sedm lidí ještě mohlo být v kruhu svých rodin, prožívat život s kamarády. Smrt je součástí životního cyklu, avšak pokud přijde brzy je obvykle zbytečná. Lidské životy již nelze vrátit. My se můžeme akorát poučit z nesprávných rozhodnutí a tak zabránit dalším případným tragédiím.

Středisko lavinové prevence vydalo na 31. 12. 2005 čtvrtý stupeň lavinového nebezpečí z 5dílné mezinárodní stupnice. Lavinová předpověď na daný den zněla následovně:

Dnes ráno na hřebenech hor bylo zataženo, místy sněžilo a byla mlha. Teplota vzduchu se pohybovala od -16 do -7 °C. Foukal silný až prudký vítr většinou jižních a západních směrů s rychlostí do 55 km/hod. Za posledních 24 hodin připadlo do 35 cm nového prachového sněhu. Za poslední periodu sněžení napadlo 35 až 76 cm sněhu. Sněhová pokrývka je na většině svahů slabě zpevněná.

Ve všech horských oblastech Slovenska trvá velké lavinové nebezpečí, tj. 4. stupeň z 5dílné mezinárodní stupnice. Předpokládá se zvýšený samovolný výskyt středních a velkých lavin a také je možný zásah údolních cest lavinami. Velká pravděpodobnost uvolnění lavin je již při malém mechanickém zatížení na většině lavinových svahů. Horská záchranná služba nedoporučuje pohyb ve vysokohorském terénu a ani vstup do vysokohorských dolin.

Tendence lavinového nebezpečí na nejbližších 24 hodin: setrvalá.

Rozměry laviny:

odtrh laviny

Nadmořská výška: 1 680 m. n. m.

Šířka: 250 m

Výška: 0,5–1,0 m

Sklon: 35°–40°

LAVINA

Délka dráhy: 1 300 m

Max hloubka nánosu: 5 m

Průměrná hloubka nánosu: 3 m

Okrajem zasáhla sjezdovku v délce 150 m

PŘEHLED NEJČASTĚJŠÍCH ZÁKLADNÍCH CHYB PŘI LAVINOVÝCH NEHODÁCH

CHYBA	KOMENTÁŘ VŠEOBECNÝ	KOMENTÁŘ K NEHODĚ 31. 12. 2005, SPÁLENÝ ŽLAB, ZÁPADNÍ TATRY
ABSENCE PŘÍPADNĚ NEKOMPLETNOST LAVINOVÉHO VYBAVENÍ	<ul style="list-style-type: none"> Základní nezbytné vybavení pro záchranu v lavině: lavinový vyhledávací přístroj, sonda, lopatka, mobil s dobře nabitou baterkou Doporučené vybavení: lavinový batoh 	<ul style="list-style-type: none"> Turisti měli jen 2 lavinové lopatky na 8 lidí. Žádný lavinový vyhledávací ani sondu.
ŠPATNÉ ZHODNOCENÍ LOKÁLNÍCH PODMÍNEK	<ul style="list-style-type: none"> Stupeň lavinového nebezpečí je zadán pro celé pohoří. V jednom čísle není možné posoudit podmínky pro velké území. V pohoří se nacházejí svahy různých orientací, sklonů, zakřivení... na kterých může lokálně nebezpečí značně kolísat. Proto je důležité správné shodnotit lokální podmínky vlastními pozorováními během túry Správné interpretované testy stability umožní vhodně posoudit lokální lavinové nebezpečí. 	<ul style="list-style-type: none"> Nevhodně zvolené místo na bivak. Za daných podmínek je lepší zůstat doma v teple. Turisti nebrali v úvahu silný vítr a nový sníh, který napadl první noc a i po dobu jejich výstupu na Brestovou. Po návratu z túry museli svoje stany vyprostit spod nového sněhu.
NEVHODNĚ ZVOLENÁ TRASA PŘI VÝSTUPU	<ul style="list-style-type: none"> Výběr samotné trasy výstupu a plynulost výstupu. Zatížení svahu, dodržování odlehčovacích a bezpečnostních rozestupů (min. 10 m – dle sklonu svahu). Překonávání kritických a nebezpečných míst po jednom. 	<ul style="list-style-type: none"> Hned na začátku skupina zvolila špatnou trasu pro výstup. Spálenému žlabu je za daných podmínek nejlepší obloukem se vyhnout. Již první túra se jim mohla stát osudnou.
NEVHODNĚ ZVOLENÁ TRASA PŘI SESTUPU	<ul style="list-style-type: none"> Výběr samotné trasy sjezdu plynulost sjezdu v spádnicí a bez pádů. Dodržování rozestupů (při mírném terénu a dobrých podmínkách 30 až 50 m, při kritických místech a špatných podmínkách – sjezd po jednom až na bezpečné místo). Trasa výstupu se nerovná trase sjezdu, i když je ta samá! 	<ul style="list-style-type: none">
ŠPATNÉ PLÁNOVÁNÍ TÚRY, NERESPEKTOVÁNÍ LAVINOVÝCH VÝSTRAH A NEINFORMOVÁNÍ SE O LAVINOVÉ SITUACI	<ul style="list-style-type: none"> Plánování túry - výběr trasy (mapy, literatura, ...), náhradní cíl (túra). Velikost skupiny, výstroj, znalosti a zkušenosti jednotlivých členů skupiny. Sledování meteorologické a lavinové situace, ověření stupně lavinového nebezpečí a jeho tendence. Pozorování a vyhodnocování podmínek přímo v terénu během celé túry a vyhodnocování jednotlivých jevů a znaků (např. Metoda Stop or Go, Munterova metoda 3 x 3, ...). 	<ul style="list-style-type: none"> Turisti si neověřili aktuální stupeň lavinového nebezpečí. A i při krajně nevhodných podmínkách zůstali bivakovat i druhou noc pro ně v neznámém lavinovém terénu.
NESPRÁVNÝ POSTUP PŘI ZÁCHRANĚ	<ul style="list-style-type: none"> Ohlášení nehody. Prohlídka laviniště, označení významných bodů, efektivní vyhledávání s lavinovým přístrojem, nalezení a správné vykopání zasypaného. Základy první pomoci – zateplení, znehybnění, ošetření a transport. 	<ul style="list-style-type: none">
NESPRÁVNÁ VÝSTROJ NEBO JEJÍ ŠPATNÉ POUŽITÍ	<ul style="list-style-type: none"> Kontrola baterií a funkčnosti lavinových vyhledávacích přístrojů! Správné používání přístrojů (stabilizování polohy přístroje při hledání) a způsob vykopávání zasypaného. Používání jisticích řemínků na holích, pojistných lanek na lyžích v lavinovém terénu a dotažených popruhů na batozích (kromě lavinových batohů) je nepřipustné (uvedené prostředky jsou v lavině kotvou)! 	<ul style="list-style-type: none">
OBJEKTIVNÍ PŘÍČINY	<ul style="list-style-type: none"> Nepředvídatelné a neovlivnitelné situace. I přes dodržení všech bezpečnostních pravidel se člověk může dostat do laviny. Být v nesprávném čase na nesprávném místě! 	<ul style="list-style-type: none">

- chyba vedoucí k lavinové nehodě, případně ke komplikacím po dobu záchran
- nehodnocené
- správné rozhodnutí

Lavinová nehoda je obvykle výsledkem několika nesprávných rozhodnutí. Samotná lavina je už jen tím posledním vyvrcholením. Tabulka-grafikon udává nejčastěji se vyskytující chyby vyplývající z rozboru několika lavinových nehod.

Tourenführer OEAV, rakouská státní zkouška v oboru skialpinistické, ledovcové a vysokohorské túry.

MICHAL BULÍČKA

Touha po horách byla silnější

Skupina měla tuto akci naplánovanou patrně několik týdnů předem, navíc v době prázdnin a pracovního volna. Akce, na kterou se účastníci těší, se odvolává s těžkým srdcem... Často se parta kamarádů, zocelených nějakými staršími společnými prožitky z hor, rozhodne podstupovat riziko v duchu hesla „nějak to dopadne“. Takový přístup je pro nás středoevropany (Češi, Slováci, Poláci) bohužel dost typický. Horalé z alpských zemí požívají k horám větší respekt. Je to dané mnohem většími obecnými znalostmi o nebezpečí hor, nejen lavinovém. V jejich zemích se událo za léta mnoho tragédií, a tak je posuzování nebezpečí hor v myslích Rakušanů, Švýcarů, Italů a Francouzů nastaveno blíže k přístupu „na jistotu“ a za pomyslnou záchrannou brzdu obvykle zatáhnou dříve než my.

Takový je můj zobecňující osobní názor, ale jak to bylo zrovna u zasažené party v Roháčích? Nemůžu soudit...

Dlouhodobé plánování

V roce 2005 už byla úroveň meteorologické předpovědi na takové úrovni, aby bylo zřejmé, jak asi bude. Z popisu nehody vyplývá, že první dva dny akce vládlo konstantně špatné počasí, sněžilo a foukal silný vítr. Navíc bylo jasné, že sněhová pokrývka je nadprůměrně vysoká. Lavinová prognóza pro 3. stupeň nebezpečí (značně) byla varováním. Při „trojce“ už je potřeba zkušeností i opatrnosti. Připomínám, že stupnice 1 až 5 je pouze interpretační, potenciál reálného nebezpečí roste exponenciálně. Tedy st.1 = potenciál 2, st.2 = 4, st.3 = 8, st.4 = 16, st.5 = 32. „Trojka“ tedy není jen o něco horší než „dvojka“, ale dvojnásobně nebezpečnější, atd... Těžko říci, zda a jak skupina znala současný stav počasí a lavinového nebezpečí a trend vývoje. Pokud ne, byla to fatální chyba, pokud ano, byla to fatální neopatrnost.

Desková lavina

I když skupina nezaznamenala zhoršení nebezpečí z 3. st. na 4. st., moc to nemění na nebezpečnosti situace. V tabulkách a textech, popisujících jednotlivé nebezpečí bývá uváděno, že od 3. stupně se musí počítat se samovolnými, spontánními lavinami. Tedy lavinami, které svým chováním nelze ovlivnit. Nejtypičtější spontánní lavinou jsou laviny deskové. Ty „potřebují“ ke svému vzniku dostatek sněhu, nejlépe čerstvého, a dostatečně silný vítr, který je schopen převátat sněh. Právě takový, tzv. navátý sněh je sněhem lavinových desek. Sněhu i větru bylo dostatek a bohužel se podmínky „zúročily“ v osudnou lavinu.

Podle mě mohlo být druhořadé, že stany stály na sjezdovce a ne v lese. Rozjetou lavinu z hřebenových partií les nemusí zabrzdit. V první řadě neměla skupina v daných podmínkách vůbec opouštět údolí nebo ještě lépe zvolit ve vybraném termínu jiné sportovní aktivity, nejráději v údolí.

Velmi těžko se taková nehoda posuzuje nezúčastněným, tedy i mě. Snažil jsem se tedy aspoň popsat, co by se dalo udělat jinak, aby skupina z Roháčů neměla nástupce. Každopádně čest jejich památce.